

## บทที่ 4

### ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด ของนักเรียนโรงเรียนศรีธนาพณิชยการ เทคโนโลยี เชียงใหม่ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัย แบบวัดทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติดของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอโดยการบรรยายทั้งข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1) ผลการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัย ได้แก่ ขั้นการศึกษาและพิจารณาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ขั้นการวางแผนการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ขั้นการดำเนินการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ขั้นประเมินผลการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต และขั้นสรุปและอภิปรายผล 2) ผลการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติดของนักเรียน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

#### ผลการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัย

##### 1. ผลการมีส่วนร่วมขั้นศึกษาและพิจารณาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

ขั้นตอนของการร่วมกันศึกษาและพิจารณาปัญหาและสาเหตุของปัญหา เป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการวิจัย เนื่องจากในขั้นตอนนี้ทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกระบวนการวิจัยได้ร่วมกันศึกษาและพิจารณาปัญหารวมทั้งสาเหตุเพื่อทำความเข้าใจปัญหาในเชิงลึก อีกทั้งยังเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการวิจัยของผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย ช่วยให้การวางแผนเป็นรูปธรรมภายใต้ข้อจำกัดและเงื่อนไขของการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน การดำเนินการในขั้นตอนนี้จะมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาเสียก่อน

สำหรับปัญหาในการวิจัยครั้งนี้ เกิดจากการพูดคุยปรึกษากันระหว่างผู้วิจัยกับคณะครูถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียน และได้ร่วมกันตั้งข้อสังเกตว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ ของนักเรียนรวมถึงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจากสารเสพติด ซึ่งอาจเกิดจากการที่นักเรียนส่วนใหญ่มาจากต่างอำเภอหรือต่างจังหวัด อยู่ห่างไกลพ่อแม่ ผู้ปกครอง และธรรมชาติของวัยรุ่นมักให้ความสำคัญ

กับเพื่อน ดังนั้น เพื่อนจึงมีอิทธิพลในการตัดสินใจและการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน และโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีสถานเริงรมย์อยู่มากมาย การตามใจเพื่อน หรือขาดทักษะในการปฏิเสธ ขาดทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหา อาจทำให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติดได้ การเสริมสร้างให้นักเรียนตระหนักถึงปัญหาและสามารถป้องกันตนเอง จากสารเสพติดจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และน่าจะมียุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อช่วยพัฒนา นักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดว่าการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกัน สารเสพติดของนักเรียน หากได้มีการวางแผนร่วมมือกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งระดม การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อพัฒนาตนเอง น่าจะช่วยให้การพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันสารเสพติดบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การประสานงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหา มีรายละเอียด ดังนี้

#### **การประสานงานกับฝ่ายคณะครูและผู้บริหาร**

ในระยะเริ่มต้นของกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยได้ทบทวนและนำเสนอปัญหาดังกล่าว พร้อมทั้งเสนอวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่จะได้รับและรายละเอียดอื่น ๆ ในกระบวนการวิจัยให้แก่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่และคณะครูฝ่ายกิจการนักศึกษา ฝ่ายพัฒนานักศึกษา ฝ่ายแนะแนว และอาจารย์ ที่ปรึกษาระดับชั้น ปวช.1 ได้รับทราบ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ถึงความสำคัญของปัญหา หลังจาก ผู้วิจัยได้ชี้แจงแล้ว มีอาจารย์ฝ่ายพัฒนานักศึกษาแสดงความคิดเห็นว่า “ทักษะชีวิตเป็นเรื่องจำเป็น ที่ต้องเสริมให้เด็กของเราอยู่แล้ว โดยเฉพาะเด็ก ปวช.1 ยิ่งจำเป็น เพราะยังเด็กและยังแปลกที่ แปลก โรงเรียน จากโรงเรียนมัธยมต้นมาในระดับอาชีวศึกษา มีเพื่อนใหม่ สิ่งแวดล้อมใหม่ ถ้าเราส่งเสริม จุดนี้ให้เด็กได้จะเป็นการดีมาก” และอาจารย์ฝ่ายแนะแนวได้กล่าวเสริมว่า “วิธีการที่นำเสนอมา น่าสนใจดี ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ และเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกคิด ฝึกทำด้วย” สอดคล้องกับที่ อาจารย์ที่ปรึกษาท่านหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า “วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างเหมาะสม น่าจะช่วยให้เด็กได้พัฒนา ตัวเองให้รู้จักป้องกันตัวเองจากยาเสพติดได้” นอกจากนี้ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายกิจการนักศึกษา แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า “ถ้านักเรียนของเรามีทักษะชีวิตในการป้องกันตนเองจากสารเสพติด น่าจะช่วยลดปัญหาของโรงเรียนลงได้มาก”

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือจากคณะอาจารย์ในกระบวนการวิจัย โดยชี้แจงว่า การวิจัยนี้จะเป็นผลงานร่วมกันของทุกฝ่าย โดยผู้วิจัยจะทำหน้าที่ประสานงาน แต่การวิจัยนี้ จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความรู้ประสบการณ์ และการร่วมแรงร่วมใจจากทุกฝ่าย ซึ่งคณะ ครูได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะให้ความร่วมมือในการวิจัยนี้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยจึงดำเนินการขออนุญาต

จากผู้อำนวยการและอาจารย์ใหญ่ เพื่อดำเนินการวิจัยในโรงเรียนซึ่งได้รับอนุญาตให้ผู้วิจัยได้ร่วมกับ คณะครูและนักเรียนเพื่อดำเนินการวิจัยต่อไป นอกจากนี้ หลังจากที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการวิจัย ในโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยยังคงติดต่อประสานงานกับคณะครูอย่างสม่ำเสมอควบคู่ไปกับการสร้าง แบบวัดและศึกษากิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด โดยผู้วิจัยได้ ขอความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายกิจการนักศึกษา อาจารย์ประสาท โพธิ์ปัน ร่วมเป็น ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบวัด และกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด ของนักเรียน ส่วนอาจารย์ท่านอื่นผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาในการพัฒนาเครื่องมือและรายงานความคืบหน้า ให้ทราบทุกระยะ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการประสานงาน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้วิจัยกับคณะครูผู้ร่วมวิจัยและทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานวิจัยร่วมกันอีกด้วย

### **การประสานงานกับฝ่ายนักเรียน**

ส่วนการสร้าง ความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาของฝ่ายนักเรียนนั้น ผู้วิจัย ดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยและรับสมัครนักเรียนในระดับ ปวช.1 ที่ต้องการมีส่วนร่วม ในโครงการวิจัย ซึ่งได้นักเรียนที่ต้องการเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 20 คน หลังจากทีนักเรียนได้ทำ แบบวัดทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติดก่อนร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงให้นักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยกิจกรรมนี้นักเรียนจะเป็นผู้วิเคราะห์ปัญหา สารเสพติดว่ามีผลกระทบต่อคนกลุ่มใดในสังคมส่งผลกระทบอย่างไร และวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงของปัญหาสารเสพติดระหว่างกลุ่มคนในสังคม รวมถึงผลกระทบของปัญหาที่ส่งผล ต่อตัวนักเรียน จากการเข้าร่วมกิจกรรมนี้ นักเรียนได้รับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาสารเสพติด ที่ส่งผลต่อตนเองและสังคม และได้ร่วมกันอภิปรายถึงความหมายและความสำคัญของการพัฒนา ทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด

หลังจากกิจกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงแจ้งวัตถุประสงค์ รายละเอียดและประโยชน์ ที่นักเรียนจะได้รับจากกระบวนการวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงว่าการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนมีบทบาท เป็นผู้ร่วมวิจัย ความคิดเห็นและความร่วมมือจากนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้งานวิจัยนี้ ประสบความสำเร็จ ซึ่งนักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิต ในการป้องกันการเสพติด และแสดงเจตนารมณ์ที่จะให้ความร่วมมือในกระบวนการวิจัย อย่างเต็มที่ ดังเช่น ความคิดเห็น ดังนี้ “ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ไม่ดี ใครๆก็รู้ดี แต่การป้องกันตัวเอง ให้ปลอดภัยจากยาเสพติด เช่นเวลามีเพื่อนมาชวนมาทำอะไรไม่ดี ถ้าเราไม่ยอมทำ ไม่รู้จะพูด กับเพื่อนยังไงดีจึงจะไม่โกรธกัน” “การป้องกันตัวเองจากยาเสพติดเป็นสิ่งสำคัญเพราะปัจจุบัน

ยาเสพติดเข้ามาใกล้ตัวพวกเรามาก” “จิตใจที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้เราได้แสดงความสามารถเราจะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่”

หลังจากการประสานงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเข้าสู่ขั้นตอนของการศึกษาและพิจารณาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการประชุมระดมสมอง โดยจัดแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มครู และกลุ่มนักเรียน เพื่อจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างผู้ร่วมสนทนา

การประชุมคณะครูและผู้บริหารจัดขึ้นในวันที่ 2 มกราคม 2546 ระหว่างเวลา 14.30-16.30 น. ณ ห้องพักครู อาคาร 3 ผู้ร่วมเข้าประชุมประกอบด้วยผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะครูฝ่ายกิจการนักศึกษา ฝ่ายพัฒนาบุคลากรภาพ ฝ่ายแนะแนว และอาจารย์ที่ปรึกษา ระดับชั้น ปวช.1 จำนวนทั้งสิ้น 12 คน การประชุมระดมสมองในครั้งนี้จัดขึ้นในรูปแบบของการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยทำหน้าที่ดำเนินการสนทนา จากการสังเกตพบว่าบรรยากาศของการประชุมมีความเป็นกันเองในการพูดคุย ผู้เข้าร่วมแสดงความสนใจ ตั้งใจและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นครบทุกคน หัวข้อในการสนทนาเป็นการทบทวนถึงการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาสารเสพติดในนักเรียน ตามประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมสนทนาแต่ละคน ซึ่งพบว่าโรงเรียนได้ดำเนินการตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ โดยมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของสารเสพติด จากการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียน และการส่งนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานอื่น ๆ จัดขึ้น มีการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้น่าอยู่ จัดมุมพักผ่อนและมีที่ให้นักเรียนได้รับชมโทรทัศน์ในช่วงเวลาพัก มีกิจกรรมทางเลือก เช่น กีฬา ดนตรี เชียร์ลีดเดอร์ การตรวจสอบสารเสพติดนักเรียนใหม่ และสุ่มตรวจระหว่างภาคเรียน อย่างไรก็ตาม ในแต่ละปีการศึกษายังคงพบปัญหานักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด ถึงแม้จะเป็นส่วนน้อยและโรงเรียนมักจะหาตัวพบก่อนเกิดปัญหาร้ายแรง แต่น่าจะมีวิธีการที่ดีที่จะช่วยให้ปัญหานี้ลดน้อยลงกว่าเดิมหรือหมดไปจากโรงเรียน เพื่อเป็นการป้องกันปัญหา และที่ประชุมได้มีข้อเสนอที่คาดว่าอาจเป็นสาเหตุของปัญหาดังกล่าว ซึ่งสรุปได้ดังนี้

#### **สาเหตุปัญหาฝ่ายคณะครูและผู้บริหาร**

- 1) ปัญหาการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาเป็นการประเมินการปฏิบัติงานของครูเพียงด้านเดียว โดยไม่พิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
- 2) ขาดการประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ
- 3) การฝึกทักษะชีวิตใช้วิธีการส่งนักเรียนไปฝึกจากการอบรมที่หน่วยงานอื่นจัด โดยไม่มีการฝึกในโรงเรียน เนื่องจากไม่มีชุดฝึกและขาดบุคลากร

4) นักเรียนที่ไปร่วมฝึกอบรมจากหน่วยงานอื่น ๆ ไม่ได้นำความรู้มาขยายผลต่อในโรงเรียน

ส่วนการจัดประชุมระดมสมองในกลุ่มนักเรียน จัดขึ้นในวันที่ 6 มกราคม 2546 เวลา 15.30-16.30น. ณ บริเวณลานกิจกรรมได้อาคาร 3 นักเรียนทั้ง 20 คน เข้าร่วมโดยพร้อมเพรียงกัน และแสดงความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมประชุม ทำให้บรรยากาศในการประชุมเป็นไปด้วยความสนุกสนาน รูปแบบของการประชุมระดมสมอง ผู้วิจัยได้จัดแบ่งนักเรียน 20 คน ออกเป็น 4 กลุ่ม จำนวนนักเรียนกลุ่มละ 5 คน เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง แล้วจึงให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมารายงาน โดยมีอาจารย์ฝ่ายแนะแนว 2 คน ร่วมเป็นผู้ช่วยในการดำเนินการ ส่วนอาจารย์ท่านอื่นติดภาระงานสอน

ประเด็นที่กำหนดให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นคือเรื่อง ประสพการณ์เข้าร่วมกิจกรรมป้องกันสารเสพติดที่นักเรียนเคยได้รับ ทั้งจากโรงเรียนเดิมและเท่าที่ได้รับจากโรงเรียนนี้ ในภาคเรียนที่ 1 ที่ผ่านมา ลักษณะกิจกรรมที่นักเรียนชอบและไม่ชอบ พร้อมทั้งเหตุผล รูปแบบของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ และบทบาทของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาและสาเหตุที่การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดไม่ประสบผลสำเร็จจากประสบการณ์ของนักเรียน ซึ่งพบว่าสภาพการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเพื่อให้ความรู้ และกิจกรรมการรณรงค์ เช่น การเดิน การวิ่ง ในวันสำคัญต่าง ๆ ส่วนสาเหตุของปัญหาจากฝ่ายนักเรียน สรุปได้ดังนี้

#### สาเหตุปัญหาฝ่ายนักเรียน

- 1) การจัดกิจกรรมมักมีเนื้อหาซ้ำซาก น่าเบื่อ และเป็นเรื่องที่รู้แล้ว
- 2) เน้นการบรรยายจากวิทยากร บางครั้งมีลักษณะเหมือนการสอนในห้องเรียนทำให้น่าสนใจ

- 3) จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีการเกินไป ทำให้วิทยากรให้ความดูแลได้ไม่ทั่วถึง
- 4) ครูเกณฑ์ให้นักเรียนไปเข้าร่วมกิจกรรมโดยไม่ได้สมัครใจ
- 5) นักเรียนไม่มีโอกาสลงมือปฏิบัติหรือแสดงความคิดเห็นในการจัดหรือร่วมกิจกรรม

- 6) นักเรียนไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด

นอกจากนี้ จากการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมที่ต้องการ ได้ข้อสรุป ดังนี้

### รูปแบบกิจกรรมตามความต้องการของนักเรียน

- 1) เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นวิธีการป้องกันตนเองจากสารเสพติด
- 2) เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน
- 3) เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้รวบรวมไว้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผน  
ขั้นต่อไป

### 2. ผลการมีส่วนร่วมขั้นการวางแผนการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต

ในขั้นตอนของการวางแผนการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตนี้ ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้วิธีการประชุมระดมสมอง ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะครูฝ่ายกิจการนักศึกษา ฝ่ายพัฒนาบุคลากร ฝ่ายแนะแนว และอาจารย์ที่ปรึกษา ระดับชั้น ปวช.1 จำนวนทั้งสิ้น 12 คน ครอบคลุมจำนวนผู้มีส่วนร่วมทั้งหมด การดำเนินการประชุมระดมสมอง จัดขึ้นในวันที่ 10 มกราคม 2545 รูปแบบของการประชุมเป็นการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยทำหน้าที่ ดำเนินการสนทนา จากการสังเกตพบว่าบรรยากาศของการประชุม มีความเป็นกันเองในการพูดคุย ผู้เข้าร่วมมีความสนใจ ตั้งใจ และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นครบทุกคน

ผู้วิจัยเริ่มเปิดการสนทนาด้วยการแจ้งให้ที่ประชุมทราบถึงจุดประสงค์ของการประชุม ครั้งนี้ว่าเป็นการประชุมเพื่อร่วมกันวางแผนการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการ เสพสารเสพติดของนักเรียน และได้นำเสนอสาเหตุของปัญหาทั้งจากฝ่ายคณะครูและนักเรียน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน โดยผู้วิจัยใช้แผนที่ความคิดเป็นเทคนิคในการนำเสนอประเด็น ดังกล่าว เพื่อให้ที่ประชุมได้แยกประเด็นปัญหาเป็นกลุ่ม ในขณะเดียวกันยังได้เห็นความสัมพันธ์ หรือความเชื่อมโยงของปัญหา หลังจากนั้นจึงร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและร่วมกัน หาแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งได้ข้อสรุปว่ากิจกรรมที่จะจัดขึ้นเพื่อพัฒนา ทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดควรเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน ให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็นและฝึกปฏิบัติ เปิดโอกาสให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปขยายผลให้ นักเรียนคนอื่น ๆ ในโรงเรียน และต้องมีการวางแผนประเมินกิจกรรมไว้ล่วงหน้า ส่วนเวลา ในการดำเนินการจะใช้เวลาในชั่วโมงชมรม เนื่องจากยังไม่มีความพร้อมในการสอดแทรกกิจกรรม ไว้ในชั่วโมงเรียน ในด้านงบประมาณจะใช้งบจากฝ่ายกิจการนักศึกษา

ส่วนกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาปรึกษาและรายงานต่อคณะครูถึงความคืบหน้า ในการศึกษาและรวบรวมกิจกรรมดังกล่าว ตั้งแต่เริ่มต้นการวิจัยจนถึงระยะดำเนินการ ซึ่งลักษณะ ของกิจกรรมเป็นแบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Participatory Learning) ดังนั้น ที่ประชุม

จึงมีมติให้ใช้กิจกรรมดังกล่าวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติดของนักเรียน โดยมีคณะครูและผู้วิจัยร่วมกันรับผิดชอบ ส่วนการขยายผลกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตที่ประชุมเห็นว่าควรให้นักเรียนได้คิดรูปแบบของกิจกรรมและดำเนินการด้วยตัวเอง โดยมีคณะครูและผู้วิจัยร่วมกันเป็นฝ่ายสนับสนุน อันเป็นวิธีการเสริมสร้างทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติดด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่เหมาะสม

ในด้านการวางแผนประเมินผลกิจกรรม ที่ประชุมได้แสดงความกังวลในการประเมินผล เนื่องจากในการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา โรงเรียนมักจะมุ่งเน้นในเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู โดยมีหัวหน้างานเป็นผู้ประเมินในเรื่องเวลา ความตั้งใจ และความร่วมมือในการปฏิบัติงาน โดยไม่ได้มุ่งเน้นถึงผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนโดยตรง ส่งผลให้คณะครูหลายท่านรู้สึกไม่คุ้นเคยกับการเป็นผู้ประเมินผลโครงการต่าง ๆ ในโรงเรียน และเห็นว่าการประเมินเป็นเรื่องวิชาการที่มีความยุ่งยาก ผู้วิจัยจึงชี้แจงว่าในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เตรียมแบบวัดทักษะชีวิตตามที่ได้รายงานความคืบหน้าในการสร้างแบบวัดดังกล่าว ให้คณะครูรับทราบตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งจะช่วยในการประเมินพัฒนาการเกี่ยวกับทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติดของนักเรียนได้ส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ การสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนที่แสดงถึงทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่คณะครูและผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการประเมินผลได้ โดยผู้วิจัยได้เปรียบเทียบวิธีการสังเกตพฤติกรรมในการพัฒนาทักษะชีวิตว่าคล้ายกับวิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการให้คะแนนจิตพิสัย เช่น ในเรื่องความรับผิดชอบ ผู้วิจัยตั้งคำถามว่า “ถ้าอาจารย์จะให้คะแนนจิตพิสัยนักเรียนเรื่องความรับผิดชอบ อาจารย์จะดูจากพฤติกรรมอะไรบ้าง ถึงจะรู้ว่านักเรียนมีความรับผิดชอบ” ซึ่งอาจารย์ตอบคำถามไว้อย่างหลากหลาย เช่น “ดูจากการทำงานด้วยความตั้งใจ ส่งตามเวลา” “ส่งงานครบตามที่ครูสั่ง” “คิดและทำด้วยตนเอง ไม่ลอกมาส่ง” “ถ้าเป็นงานกลุ่มต้องร่วมแสดงความคิดเห็นหรือช่วยเหลืองานในกลุ่ม” จากการสนทนาในเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงชี้ให้เห็นว่าคณะครูได้ประเมินนักเรียนจากการสังเกตพฤติกรรมเป็นเรื่องปกติในการทำงานอยู่แล้ว ไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่หรือเป็นเรื่องยาก ทำให้คณะครูเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องในการประเมินผล และแสดงความกระตือรือร้นที่จะร่วมกันประเมินผลจากการใช้กิจกรรม โดยเสนอให้ร่วมกันคิดและรวบรวมพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติดในโอกาสต่อไป นอกจากนี้ที่ประชุมยังเสนอให้มีผู้ประสานงานเพื่อแจ้งกำหนดการในการดำเนินงานและข่าวสารต่าง ๆ ในการวิจัยระหว่างครูและนักเรียน โดยมีมติให้อาจารย์ที่ปรึกษารับผิดชอบในเรื่องนี้ เนื่องจากได้พบนักเรียนทุกเช้าในช่วงโฮมรูม จากการประชุมระดมสมองเพื่อวางแผนการใช้กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติดในครั้งนี้ ได้ข้อสรุปในการวางแผนดังนี้

## ข้อสรุปจากการวางแผนปฏิบัติงาน

### 2.1 ฝ่ายคณะครูและผู้บริหาร

1) แผนงานเตรียมการประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันสารเสพติดของนักเรียน

2) แผนงานจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันสารเสพติดของนักเรียน

### 2.2 ฝ่ายนักเรียน แผนงานประยุกต์แนวคิด

## 3. ผลการมีส่วนร่วมขึ้นดำเนินการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต

จากผลการดำเนินงานในขั้นการวางแผนการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ทำให้เกิดโครงการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดในการปฏิบัติงานตามตาราง ดังนี้

**ตาราง 2** กิจกรรมการมีส่วนร่วมการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียน

| ชื่อโครงการ                                                       | วัน – เวลา<br>ดำเนินการ   | กิจกรรม                               | สถานที่<br>ดำเนินการ | ผู้รับผิดชอบ |
|-------------------------------------------------------------------|---------------------------|---------------------------------------|----------------------|--------------|
| การเตรียมการประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด | 13 ม.ค. 46                | ประชุมระดมสมองเพื่อเตรียมการประเมินผล | ห้องพักรู            | คณะครู       |
| กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด                  |                           |                                       |                      |              |
| - ความภาคภูมิใจในตนเอง                                            | 16 ม.ค. 46                | จัดกิจกรรมให้นักเรียน                 | ห้อง 335             | คณะครู       |
| - ความรับผิดชอบต่อสังคม                                           | 17 ม.ค. 46                |                                       |                      |              |
| - การแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด                                   | 23-24 ม.ค. 46             |                                       |                      |              |
| - การปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด                | 30-31 ม.ค. 46             |                                       |                      |              |
| กิจกรรมประยุกต์แนวคิด                                             | 3 ก.พ. 46<br>7-14 ก.พ. 46 | ประชุมวางแผน<br>จัดกิจกรรมตามแผน      | ห้อง 335             | นักเรียน     |

**ผลการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานตามโครงการต่าง ๆ จากตาราง มีรายละเอียด ดังนี้**

### **3.1 การเตรียมการประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด**

การเตรียมการประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติดของนักเรียน จัดประชุมระดมสมองในวันที่ 13 มกราคม 2546 เวลา 15.30 – 16.30 น. ณ ห้องพักรูอาคาร 3 ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะครูฝ่ายกิจการนักศึกษา ฝ่ายพัฒนาบุคลิกภาพ ฝ่ายแนะแนว และอาจารย์ประจำชั้นระดับ ปวช. 1 จำนวนทั้งสิ้น 12 คน การประชุมในครั้งนี้จัดขึ้นในรูปแบบของการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยทำหน้าที่ดำเนินการสนทนา บรรยายภาพของการประชุมครั้งนี้มีความเป็นกันเองในการสนทนา ผู้เข้าร่วมมีความสนใจตั้งใจ มีความกระตือรือร้นในการเสนอความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นครบทุกคน

ผู้วิจัยเริ่มเปิดการสนทนา ด้วยการแจ้งให้ที่ประชุมทราบถึงจุดประสงค์ของการประชุมครั้งนี้ว่า เป็นการประชุมเพื่อหาแนวทางในการประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด โดยร่วมกันระบุพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงการมีทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด ซึ่งการระบุพฤติกรรมดังกล่าวจะช่วยให้คณะครูประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตให้ตรงกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทบทวนความหมายทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติดให้ที่ประชุมทราบอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำเข้าสู่การร่วมกันระบุพฤติกรรมโดยร่วมกันพิจารณาทีละด้าน โดยผู้วิจัยเป็นผู้จดบันทึกและร่วมแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เมื่อที่ประชุมร่วมกันแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันจนได้ข้อสรุปแล้ว จึงเสนอให้ผู้วิจัยจัดพิมพ์เป็นเอกสารแจกให้คณะครูทุกคน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนต่อไป

จากการประชุมระดมสมอง เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด ได้ระบุพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด ดังนี้

#### **พฤติกรรมที่แสดงถึงความภาคภูมิใจในตนเอง**

- 1) มองเห็นความดี ความสามารถของตนเอง
- 2) มองโลกในแง่ดี
- 3) กล้าแสดงออกอย่างมั่นใจ
- 4) มีความเข้มแข็ง ไม่อ่อนไหวตามคำชักจูง
- 5) มีบุคลิกดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส
- 6) ยอมรับความผิด ไม่โทษผู้อื่น
- 7) รู้จักให้อภัย ไม่เอาชนะ

- 8) ไม่ดูถูกว่าคนอื่นด้อยกว่าตน
- 9) ทำงานด้วยความตั้งใจ โดยเฉพาะงานที่ตนเองมีความสามารถ

#### **พฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม**

- 1) แสดงความสนใจต่อปัญหาของสังคม
- 2) ช่วยคิดและแก้ปัญหาของสังคมเมื่อมีโอกาส
- 3) ให้ความร่วมมือในการทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจ
- 4) ทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างเต็มความสามารถ
- 5) มีความพยายามปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของงาน
- 6) รักษาสมบัติของสังคม
- 7) ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม
- 8) ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง
- 9) เชื่อฟังพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู อาจารย์
- 10) ช่วยดักเตือนเพื่อนที่หลงผิด
- 11) ช่วยเหลือเพื่อนอย่างเหมาะสม
- 12) ไม่เอาเปรียบเพื่อน

#### **พฤติกรรมการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด**

ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นว่า การสังเกตพฤติกรรมการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติดในชีวิตประจำวันที่นักเรียนอยู่ภายในโรงเรียนนั้นทำได้ยาก เนื่องจากในขณะที่นักเรียนกำลังพบปัญหาและแก้ปัญหานั้น ครูอาจไม่ได้อยู่ร่วมในเหตุการณ์ด้วย ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติดของนักเรียน ควรใช้วิธีการพูดคุย สอบถามความคิดเห็นจากนักเรียน ประกอบกับการใช้แบบฝึกและแบบวัดที่เป็นสถานการณ์สมมติ ให้นักเรียนได้แสดงขั้นตอนการแก้ปัญหา

#### **พฤติกรรมการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด**

ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นเช่นเดียวกันกับพฤติกรรมการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด ในชีวิตจริงครูอาจไม่ได้อยู่ร่วมเหตุการณ์เมื่อนักเรียนถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด ดังนั้น จึงควรใช้การพูดคุย สอบถามความคิดเห็นนักเรียน ประกอบกับการใช้แบบฝึกและแบบวัดที่เป็นสถานการณ์สมมติ ให้นักเรียนได้แสดงการปฏิเสธ

นอกจากการเตรียมการประเมินผลทักษะชีวิตแล้ว การประชุมครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตมาให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณา เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรม

ให้นักเรียน ซึ่งที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นว่าแผนการจัดกิจกรรมมีขั้นตอนดำเนินการที่ชัดเจน อ่านแล้วเข้าใจและคิดว่าน่าจะนำไปใช้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้

### 3.2 ผลการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานตามโครงการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด

โครงการนี้เป็นการนำแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติดที่ผู้วิจัยและคณะครูร่วมกันจัดทำแนวทางดังกล่าวขึ้น โดยใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด และการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 16 – 31 มกราคม 2546

การจัดกิจกรรมดังกล่าว คณะครูได้ร่วมกับผู้วิจัยในการดำเนินการ โดยร่วมกันจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ เตรียมสถานที่ ประสานงานนัดหมายเวลาให้นักเรียนทราบ เป็นวิทยากรร่วมและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในขณะจัดกิจกรรม ตลอดจนร่วมกันพิจารณาผลงานของนักเรียนจากการร่วมกิจกรรม

ลำดับการจัดกิจกรรมนั้น คณะครูและผู้วิจัยเห็นว่าควรจัดกิจกรรมที่พัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นทักษะชีวิตด้านเจตคติก่อนการจัดกิจกรรมพัฒนาการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด และกิจกรรมการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากเจตคติทั้ง 2 ด้านนี้ จะช่วยให้นักเรียนมีความต้องการป้องกันตนเองและสังคมให้ปลอดภัยจากสารเสพติด ซึ่งเป็นแรงจูงใจในการฝึกการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด และการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติดในลำดับต่อมา ส่วนการฝึกแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติดและการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติดนั้น ได้จัดให้มีการฝึกซ้ำเพื่อให้เกิดความชำนาญ น่าจะส่งผลให้การฝึกได้ผลดีขึ้น

ผลจากการร่วมกันดำเนินงานตามโครงการนี้พบว่า ได้รับความร่วมมือจากนักเรียนเป็นอย่างดี กล่าวคือ นักเรียนมีความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ทำให้บรรยากาศในการทำกิจกรรมมีความสนุกสนาน ถึงแม้ในช่วงแรก ๆ นักเรียนบางส่วนยังมาร่วมกิจกรรมล่าช้า ไม่ตรงเวลา และบางส่วนยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นมากนัก แต่เมื่อคณะครูและผู้วิจัยช่วยกระตุ้นโดยการให้กำลังใจ แสดงความชื่นชมในความคิดเห็นหรือความสามารถของนักเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างเต็มที่ ทำให้นักเรียนอยากมาร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ สังเกตจากการจัดกิจกรรมในช่วงหลัง นักเรียนจะมายังห้องที่นัดหมายก่อนเวลาเสมอ และกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

นอกจากนี้ ผลงานของนักเรียนจากการเข้าร่วมกิจกรรม ยังแสดงให้เห็นว่านักเรียน มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม มีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด และการ ปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติดที่ดีขึ้น

### 3.3 ผลการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานตามโครงการ จัดกิจกรรมแบบประยุกต์แนวคิด

การปฏิบัติงานตามโครงการจัดกิจกรรมประยุกต์แนวคิดของนักเรียนเป็น โครงการ ที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้นำแนวคิดต่าง ๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกัน การเสพยาเสพติดที่คณะครูและผู้บริหารจัดให้ในช่วงแรกมาขยายผล โดยการจัดกิจกรรม ในรูปแบบต่าง ๆ ที่นักเรียนได้คิดขึ้นเอง การมีส่วนร่วมของนักเรียนในโครงการนี้ เริ่มตั้งแต่ การวางแผนและการจัดกิจกรรมตามแผน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การประชุมระดมสมองเพื่อวางแผน จัดขึ้นในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2546 เวลา 15.30 – 17.00 น. ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยฝ่ายนักเรียนทั้ง 20 คน โดยมีผู้วิจัยและครูจากฝ่ายกิจการ นักศึกษาร่วมดำเนินการประชุม ในช่วงแรกของการประชุมเริ่มด้วยการให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย ถึงประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการร่วมกิจกรรมที่ผ่านมา ความเป็นไปได้ และประโยชน์ที่จะได้รับ จากการจัดกิจกรรมขยายผล โดยพิจารณาทั้งประโยชน์ต่อเพื่อนนักเรียนและประโยชน์ต่อตัวนักเรียนเอง ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมีเป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกัน และคำนึงถึงความสำคัญ ของการจัดกิจกรรมดังกล่าว หลังจากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการวางแผนจัดกิจกรรมประยุกต์แนวคิด ตามความต้องการและความสามารถของนักเรียน โดยคำนึงถึงข้อจำกัดในการดำเนินการต่าง ๆ เช่น เวลา กำลังคน ค่าใช้จ่าย ซึ่งได้ข้อสรุปว่ากิจกรรมที่จะจัดขึ้นควรเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ แต่ไม่ควรจัด ใกล้เคียงเวลาสอบปลายภาค เนื่องจากเป็นช่วงที่ทุกคนต้องเตรียมตัวสอบ จากข้อจำกัดดังกล่าวนักเรียน จึงเสนอแผนการจัดกิจกรรมประยุกต์แนวคิด 2 กิจกรรม ได้แก่ การจัดบอร์ดความรู้เรื่องการแก้ปัญหา เกี่ยวกับสารเสพติด และการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด และกิจกรรมการ แสดงในงานประจำปีของโรงเรียน โดยนักเรียนได้แบ่งชุดทำงานเป็น 2 ชุด ตามความสมัครใจ แล้วจึงแยกประชุมกลุ่มย่อยเพื่อวางแผนดำเนินการ

ส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม พบว่า กิจกรรมจัดบอร์ดจัดขึ้นในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2545 ซึ่งเป็นวันแสดงนิทรรศการโครงการอาชีพของนักเรียนระดับชั้น ปวช. 3 และการ แสดงในงานประจำปีของโรงเรียนในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545 ซึ่งเป็นการแสดงละครโดยนำเพลง มาดัดต่อผูกเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอันตรายของสารเสพติดที่มีต่อวัยรุ่น จากการจัดกิจกรรมดังกล่าว ทั้ง 2 กิจกรรม นักเรียนได้ร่วมกันปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น มีความสนุกสนานในการ ปฏิบัติงาน และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานได้

#### 4. ผลการมีส่วนร่วมชั้นประเมินผลการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต

การประเมินผลในขั้นตอนนี้ เป็นการประเมินผลระหว่างปฏิบัติงานของผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติงาน ภาพรวมของปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาของแต่ละฝ่าย นำเสนอ ดังนี้

##### 4.1 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาขณะปฏิบัติงานของฝ่ายคณะครู และผู้บริหาร

การประเมินการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด ระหว่างการปฏิบัติงานนั้น คณะครูและผู้บริหารตลอดจนผู้วิจัยได้มีการพบปะพูดคุยหลังจากปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ โดยมีได้มีการนัดหมายประชุมอย่างเป็นทางการ ซึ่งพบว่าการจัดกิจกรรมช่วงแรกมีนักเรียนบางส่วนมาร่วมกิจกรรมล่าช้า และบางส่วนยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

ส่วนการแก้ปัญหา ใช้วิธีการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจการเข้าร่วมกิจกรรม ด้วยการให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น และใช้คำพูด ท่าทาง แสดงความชื่นชม เมื่อนักเรียนแสดงความคิดเห็นหรือแสดงความสามารถ และให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง จึงทำให้บรรยากาศในการจัดกิจกรรมมีความสนุกสนาน การแก้ปัญหาด้วยวิธีดังกล่าวช่วยให้นักเรียนอยากมาร่วมกิจกรรมและกล้าแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมครั้งต่อมา

##### 4.2 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ปัญหาขณะปฏิบัติงานของฝ่ายนักเรียน

การปฏิบัติงานของฝ่ายนักเรียนเป็นการปฏิบัติงานในโครงการจัดกิจกรรมประยุกต์แนวคิดที่นักเรียนคิดขึ้นเองซึ่งมี 2 กิจกรรม ได้แก่ การจัดบอร์ดความรู้เรื่อง “ไร้ปัญหาถ้าแก้เป็น” และ “ปฏิเสธอย่างไรไม่เสียเพื่อน” กิจกรรมนี้จัดขึ้นในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2546 และกิจกรรมประยุกต์แนวคิดอีกกิจกรรมหนึ่ง คือ การแสดงในงานประจำปี ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2546 ในขณะปฏิบัติงานตามโครงการนี้ นักเรียนได้มาปรึกษาและขอความเห็นจากฝ่ายคณะครู ตลอดระยะเวลาปฏิบัติงาน ซึ่งพบว่านักเรียนประสบปัญหา อุปสรรค และมีแนวทางการแก้ไขปัญหา ดังนี้

การจัดบอร์ดความรู้เรื่อง “ไร้ปัญหาถ้าแก้เป็น” และ “ปฏิเสธอย่างไรไม่เสียเพื่อน” ปัญหาขณะปฏิบัติงาน คือ นักเรียนต้องการจัดบอร์ดให้แปลกกว่าการจัดแบบเดิม แต่นักเรียนยังไม่มีแนวคิดดังกล่าว ดังนั้น นักเรียนจึงแก้ปัญหานี้ด้วยการระดมสมองภายในกลุ่มในชั้นต้น แต่ยังไม่ได้นำแนวทางแก้ปัญหามาใช้ นักเรียนจึงนำปัญหานี้ไปปรึกษากับกลุ่มนักเรียนที่รับผิดชอบเรื่องการจัดแสดงในงานประจำปี ซึ่งทำให้ได้แนวคิดในการจัดบอร์ดประกอบกับการตอบคำถามชิงรางวัล และเมื่อนักเรียนนำความคิดนี้ไปปฏิบัติ พบว่าประสบความสำเร็จ มีผู้สนใจตอบคำถามมากมาย

นอกจากนี้ นักเรียนยังต้องการทราบความคิดเห็นของผู้ร่วมชมบอร์ด จึงได้นำปัญหานี้มาปรึกษา คณะครูและผู้วิจัย ครูและผู้วิจัยจึงเสนอให้ใช้แบบสอบถามง่าย ๆ ในการจัดเก็บข้อมูล เนื่องจาก เป็นวิธีที่สะดวกในการเก็บข้อมูลจากคนจำนวนมาก

ส่วนการแสดงในงานประจำปี ซึ่งเป็นการแสดงละครประกอบเพลงเพื่อสะท้อน ปัญหาสารเสพติดในวัยรุ่น พบปัญหาจากการปฏิบัติงานเรื่องนักแสดงบางคนเป็นนักแสดง ของห้องประจำชั้นด้วย จึงไม่มีเวลาในการซ้อมอย่างเต็มที่ ซึ่งนักเรียนแก้ปัญหาด้วยการเปลี่ยน นักแสดง โดยสอบถามความสมัครใจของนักแสดงคนเดิมและนักแสดงที่มาแทน จึงสามารถ แก้ปัญหานี้ได้สำเร็จ

### 5. ผลการมีส่วนร่วมชั้นสรุปและอภิปรายผลการปฏิบัติงาน

ในขั้นตอนนี้เป็นการร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติงาน ปัญหา และแนวทางแก้ไข ปัญหา จากการปฏิบัติงาน ตลอดจนร่วมกันอภิปรายถึงผลกระทบของกระบวนการวิจัยที่มีต่อโรงเรียน ในทุกแง่มุม โดยจัดประชุมระดมสมองในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2546 ณ ห้องประชุมเล็ก อาคาร 3 ผู้เข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยทุกฝ่าย ประกอบด้วย คณะ คณะครูและผู้บริหารในกระบวนการวิจัย 12 คน และฝ่ายนักเรียน 20 คน นอกจากนี้มีผู้ช่วยอาจารย์ จากฝ่ายบุคลากร และนักเรียนที่สนใจอีก 15 คน เข้าร่วมสังเกตการณ์

รูปแบบการประชุมในช่วงแรก เป็นการรายงานสรุปผลการปฏิบัติงานจากผู้มีส่วน เกี่ยวข้องทุกฝ่าย หลังจากนั้นจึงร่วมกันอภิปรายถึงผลกระทบของกระบวนการวิจัยที่มีต่อโรงเรียน บรรยากาศในการประชุมครั้งนี้ทุกฝ่ายร่วมกันแสดงความคิดเห็นกันอย่างหลากหลาย ทำให้ได้ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โครงการต่อไปที่จะจัดให้มีขึ้น ในอนาคต ซึ่งได้ข้อสรุป ดังนี้

## 5.1 สรุปผลการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานของฝ่ายคณะครูและผู้บริหาร

จากการร่วมกันปฏิบัติงานของฝ่ายคณะครูและผู้บริหารตามกระบวนการวิจัย สรุปได้ดังนี้

### 1) สรุปผลการมีส่วนร่วมในการเตรียมการประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิต

จากการระดมสมองร่วมกันเตรียมการประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิต ทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้แนวทางในการประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนทั้งในและนอกชั้นเรียน นอกจากนี้คณะครูยังเสนอให้ใช้วิธีการประชุมระดมสมองในการหาแนวทางประเมินพฤติกรรมอื่น ๆ ของนักเรียน โดยการประชุมภายในหมวดวิชา ก่อน แล้วจึงให้หัวหน้าหมวดวิชาช่วยกันรวบรวมและเรียบเรียงข้อเสนอจากแต่ละหมวด เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นแนวทางร่วมกันในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อช่วยให้การทำงานสะดวกขึ้น และมีความยุติธรรมต่อนักเรียนที่ถูกประเมินอีกด้วย

การมีส่วนร่วมในแผนงานนี้ของฝ่ายคณะครูและผู้บริหาร ไม่ประสบปัญหาอุปสรรคแต่อย่างใด

### 2) สรุปผลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด

เสพติด

จากการร่วมกันปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด พบว่า นักเรียนมีทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดดีขึ้น กล่าวคือ นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง รู้จักมองตัวเองในทางที่ดี มีความรู้สึกว่าคุณค่า มีความสำคัญ และเป็นที่ยอมรับของบุคคลรอบข้าง มีความรับผิดชอบต่อสังคม รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนรับผิดชอบในความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม มีความสามารถในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด รับรู้ปัญหาและสาเหตุของปัญหา กำหนดทางเลือกและวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย และตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อตนเองได้ รู้จักหาทางแก้ไขข้อเสียหรือผลกระทบจากการตัดสินใจแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด และสามารถปฏิเสธได้อย่างเหมาะสมเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเอง เมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับเสพยาเสพติด

ส่วนปัญหา อุปสรรคที่พบในครั้งแรกที่จัดกิจกรรม คือ มีนักเรียนบางคนมาร่วมกิจกรรมล่าช้าและยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ครูแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการให้กำลังใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และรับฟังความคิดของนักเรียนทุกคน ซึ่งปรากฏว่าในการจัดกิจกรรมครั้งต่อมานักเรียนมาร่วมกิจกรรมอย่างพร้อมเพรียงกัน นอกจากนี้ในการฝึกกิจกรรมการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด มีนักเรียนจำนวนหนึ่งไม่กล้าตัดสินใจอย่างเด็ดขาดที่จะรักษาผลประโยชน์ของตนเองโดยการไม่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด ทั้งที่ในขั้นของการประเมิน

ทางเลือก นักเรียนสามารถประเมินได้ว่าจะเกิดผลดี ผลเสียต่อตัวนักเรียนอย่างไร โดยนักเรียนให้เหตุผลว่าไม่รู้อะไรเกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวครูแก้ไขโดยแจ้งให้นักเรียนทราบว่ามีการฝึกกิจกรรม “ปฏิเสธอย่างไร ไม่เสียเพื่อน” ในขั้นต่อไป พร้อมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนตัดสินใจตามเหตุผลอันสมควร โดยไม่ใช้อารมณ์หรือความรู้สึกมาเกี่ยวข้อง ควรเลือกทางแก้ปัญหาที่เกิดผลเสียน้อยที่สุด แล้วจึงคิดหาทางแก้ไขข้อเสียเหล่านั้น

## 5.2 สรุปผลการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานของฝ่ายนักเรียน

จากการร่วมกันปฏิบัติงานของฝ่ายนักเรียน ตามกระบวนการวิจัย สรุปได้ดังนี้

### 1) สรุปผลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ช่วงการฝึกในห้องเรียน

จากการเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด ในช่วงของการฝึกในห้องเรียน นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก อยากให้ครูทุกคนนำวิธีการจัดกิจกรรมในลักษณะไปประยุกต์ใช้ทุกวิชา นอกจากนี้ นักเรียนยังรู้สึกรักและเชื่อใจครูมากขึ้น กล้าที่จะปรึกษาครู หากนักเรียนต้องพบกับปัญหาสารเสพติด

### 2) สรุปผลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตช่วงการจัดกิจกรรม

#### ประยุกต์แนวคิด

จากการเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด ในช่วงของการประยุกต์แนวคิด นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นว่าเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ได้คิดสร้างสรรค์งานด้วยตนเอง และได้ประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริง ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกรักภูมิใจในตนเอง และอยากช่วยกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น ส่วนผลการปฏิบัติงานตามแผนงานที่นักเรียนได้คิดขึ้น มีดังนี้

#### 2.1) การจัดบอร์ดความรู้เรื่อง “รู้ปัญหาถ้าแก้เป็น” และ “ปฏิเสธอย่างไร

#### ไม่ให้เสียเพื่อน”

การจัดบอร์ดครั้งนี้ นอกจากจะเป็นบอร์ดที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด และการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติดแล้ว นักเรียนยังจัดให้มีการตอบคำถามจากบอร์ดเพื่อชิงรางวัลด้วย ซึ่งพบว่า มีนักเรียนที่เข้ามาชมบอร์ดส่งคำตอบเข้าร่วมสนุกจำนวนมาก นักเรียนผู้ปฏิบัติงานจึงใช้วิธีจับสลากหาผู้โชคดีรับรางวัล และจากผลการตอบแบบสอบถามของนักเรียนที่เข้าร่วมชมบอร์ด พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ชอบการจัดบอร์ดครั้งนี้

ปัญหา อุปสรรค จากการปฏิบัติงาน คือ นักเรียนไม่มีแนวคิดในการจัดบอร์ดให้แปลกใหม่ และไม่ทราบว่าสอบถามความคิดเห็นของผู้ชมบอร์ดอย่างไร ซึ่งนักเรียนแก้ไขโดยการปรึกษาเพื่อนและครู นอกจากนี้ ในวันแสดงบอร์ดมีผู้ชมบางคนติติงว่าบอร์ดไม่สวย

ทำให้นักเรียนที่รับผิดชอบด้านการตกแต่งบอร์ดรู้สึกเสียใจ เพื่อนที่ร่วมปฏิบัติงานและครูจึงให้กำลังใจ และชี้ให้เห็นว่าความคิดเห็นนี้จะช่วยให้เรานำมาปรับปรุงงานครั้งหน้าให้ดีขึ้น นักเรียนจึงมีกำลังใจในการทำงานต่อไป

จากการอภิปรายผลของกระบวนการวิจัย สรุปได้ว่า จากการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ของคณะครูและผู้บริหารโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จากการทำงานทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และการปฏิบัติงานของนักเรียนโดยเปิดโอกาสให้มีอิสระในการคิดและปฏิบัติงานด้วยตัวเองโดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนนั้น ทำให้นักเรียนมีพัฒนาทั้งความคิด เจตคติ และทักษะในการปฏิบัติงาน จึงจะนำวิธีการนี้มาใช้ในโครงการอื่นต่อไป

จากกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในกระบวนการวิจัย ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น จะเห็นว่าทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย โดยในระยะแรกผู้วิจัยได้ประสานงานให้ผู้ส่วนเกี่ยวข้องรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหา และร่วมกันพิจารณาปัญหาและสาเหตุของปัญหา จึงนำมาสู่ขั้นตอนของการวางแผนการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต โดยคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนและความเหมาะสมกับสภาพการดำเนินงานในโรงเรียน ทำให้ได้แผนงานที่สามารถปฏิบัติได้ในขั้นตอนต่อไป และจากขั้นตอนการปฏิบัติงานร่วมกันนี้ทำให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ดังนั้น การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้จึงนำไปสู่ขั้นตอนการประเมินผลระหว่างปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ส่วนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการสรุปผลและอภิปรายผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดกระบวนการวิจัยนั้น เป็นขั้นตอนที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกันว่ามีจุดเด่น จุดด้อย มีปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานอย่างไร และสามารถส่งผลกระทบต่อทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติดของนักเรียนอย่างไร ซึ่งพบว่าผลที่สุดของกระบวนการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนมีการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพติด นอกจากนีกิจกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยได้ส่งผลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน เกิดความสัมพันธ์ในระหว่างการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะความไว้วางใจที่นักเรียนมีต่อครู รู้สึกกล้าปรึกษาครูหากต้องพบกับปัญหาสารเสพติด ถึงแม้กระบวนการวิจัยสิ้นสุดลงแล้วก็ตาม แต่การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานยังดำเนินต่อไป และสามารถนำไปใช้ในการร่วมกันแก้ปัญหาอื่น ๆ ของโรงเรียนต่อไป

## ผลการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียน

### 1. ผลการทดสอบก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการวิจัย

ผลการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนในเชิงปริมาณที่เกิดจากเข้าร่วมกระบวนการวิจัย โดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการวิจัย แสดงตามตารางดังนี้

**ตาราง 3** เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบวัดทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการวิจัย

| ทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด                                 | ก่อนเข้าร่วมกระบวนการวิจัย |          | หลังเข้าร่วมกระบวนการวิจัย |          | ร้อยละของคะแนนที่เพิ่มขึ้น |
|----------------------------------------------------------------------|----------------------------|----------|----------------------------|----------|----------------------------|
|                                                                      | $\mu$                      | $\sigma$ | $\mu$                      | $\sigma$ |                            |
| ความภาคภูมิใจในตนเอง<br>(คะแนนเต็ม 100 คะแนน)                        | 66.30                      | 5.17     | 82.70                      | 5.16     | 16.40                      |
| ความรับผิดชอบต่อสังคม<br>(คะแนนเต็ม 40 คะแนน)                        | 28.75                      | 3.53     | 30.20                      | 3.50     | 3.62                       |
| การแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด<br>(คะแนนเต็ม 36 คะแนน)                | 20.10                      | 3.52     | 32.20                      | 3.41     | 33.64                      |
| การปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด(คะแนนเต็ม 20 คะแนน) | 9.85                       | 2.50     | 19.10                      | 1.92     | 46.25                      |

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า ทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดทุกด้านมีคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกระบวนการวิจัยสูงกว่าก่อนร่วมกระบวนการวิจัย โดยแบบวัดการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติดมีร้อยละของคะแนนที่เพิ่มขึ้นสูงสุดเป็นลำดับแรก รองลงมาเป็นการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด ความภาคภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคมตามลำดับ

## 2. ผลการสังเกตพัฒนาการทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียน

การวิเคราะห์พัฒนาการของทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียน ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการวิจัย โดยสังเกตจากพฤติกรรมของนักเรียน แสดงรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

### 2.1 พฤติกรรมก่อนเข้าร่วมกระบวนการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดทั้ง 4 ด้าน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการจากตัวนักเรียน ครูประจำชั้น หรือครูผู้สอนและเพื่อนของนักเรียน รวมทั้งพิจารณาประกอบกับบันทึกคะแนนพฤติกรรมจากฝ่ายพัฒนาบุคลิกภาพ จากการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวพบว่า นักเรียนบางส่วนยังขาดความภาคภูมิใจในตนเอง สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวเองของนักเรียน เช่น พ่อแม่ไม่รักเพราะเรียนไม่เก่ง เพื่อนล้อเลียนที่หน้าตาไม่ดี คิดว่าตัวเองสู้คนที่เรียนโรงเรียนรัฐบาลไม่ได้ มาเรียนโรงเรียนเอกชนเพราะไม่ทราบจะไปเรียนที่ไหน เป็นต้น เมื่อผู้วิจัยสอบถามเกี่ยวกับการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด และการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด พบว่า นักเรียนบางคนไม่ทราบจะจัดการกับปัญหาสารเสพติดอย่างไร และจะปรึกษาเพื่อนมากกว่าปรึกษาพ่อแม่หรือครูกลัวเพื่อนโกรธหรือถูกเยาะเย้ยหากต้องปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด โดยเฉพาะ บุหรี่ และสุรา ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนและสังคม เคารพเชื่อฟังครู เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้ อย่างไรก็ตามมีนักเรียนบางคนที่มีกมาเรียนสาย แต่งกายผิดระเบียบ และต่อต้านไม่เชื่อฟังครู เมื่อผู้วิจัยสอบถามนักเรียนคนดังกล่าว นักเรียนให้เหตุผลว่าไม่ยอมมาโรงเรียนเช้า เพราะขี้เกียจเคารพธงชาติและทำกิจกรรมหน้าเสาธง ไม่ต้องการแต่งกายตามระเบียบเพราะไม่ยอมเหมือนใคร และไม่ใช่ว่าเรื่องจำเป็นที่ต้องแต่งกายถูกระเบียบ ส่วนที่ไม่เชื่อฟังครูเพราะรู้สึกเบื่อ ไม่อยากฟังครูบ่น

### 2.1 พฤติกรรมหลังร่วมกระบวนการวิจัย

ในกระบวนการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรม 2 รูปแบบ รูปแบบแรกเป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันสารเสพติดที่คณะครู ผู้บริหารและผู้วิจัย ร่วมกันจัดให้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ยึดหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หลังจากนักเรียนได้จัดกิจกรรมประยุกต์แนวคิดโดยการวางแผนและปฏิบัติงานด้วยตนเอง โดยมีคณะครู ผู้บริหาร และผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุนคอยกระตุ้น ให้กำลังใจและเป็นที่ปรึกษา เมื่อสิ้นสุดกระบวนการวิจัยแล้ว พบว่า นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองจากการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จ ด้วยความคิดและความสามารถของตนเอง และแสดงเจตนาที่จะเผยแพร่ความรู้ให้เพื่อนนักเรียนได้รับประโยชน์ต่อไป ซึ่งแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนนักเรียนที่มีพฤติกรรมต่อต้านไม่เชื่อฟังครูได้แสดงพฤติกรรมต่อครู

ดีขึ้น ขอมรับคำตักเตือนของครูมากขึ้น ด้านการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติดนั้น นักเรียนรู้ว่าควรแก้ปัญหาอย่างไร และรู้จักหาทางแก้ไขผลเสียที่เกิดจากการแก้ปัญหานั้น ส่วนการปฏิบัติเมื่อถูกชักชวนให้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด นักเรียนรู้จักหาคำพูดที่เหมาะสมเพื่อปฏิเสธให้ได้ผลโดยไม่เสียสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน

การวิเคราะห์พัฒนาการของทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการวิจัย โดยสังเกตจากพฤติกรรมของนักเรียนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดดีขึ้นหลังเข้าร่วมกระบวนการวิจัย เป็นที่พอใจของทุกฝ่าย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่  
Copyright© by Chiang Mai University  
All rights reserved